

Asia: Tautiluokituksen sovelluksen suomenkielisen laitoksen tekijänoikeudellinen suoja

Hakija: Kihlakunnansyyttäjä Kari Frilander

Annettu: Helsingissä 27.1.1999

Selostus asiasta

Kihlakunnansyyttäjä Kari Frilander on 14.8.1998 saapuneella kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, saako professori Markku Larmaksen toimittama ja Hammastieto Oy:n kustantama kirja "Tautiluokitus, suu- ja hammaslääketieteen sovellus" tekijänoikeus- tai luettelosuojaa.

Lausuntopyyntö liittyy syytäjällä syyteharkinnassa olevaan asiaan. Lausuntopyynnön liiteaineistoon sisältyvän rikosilmoituksen mukaan Markku Larmas on kääntänyt suomeksi Maailman terveysjärjestö WHO:n julkaiseman tautiluokituksen suu- ja hammaslääketieteen sovelluksen ICD-DA-3:n. Sittenmin Academia Kustannus Oy on julkaissut teoksen "Hammashoidon tuotteet ja lääkkeet" ja sisällyttänyt siihen Larmaksen ilmoituksen mukaan edellä mainitun sovelluksen sellaisenaan. Larmaksen mukaan sovelluksen tekijänoikeuden haltija Hammastieto Oy ei ole antanut Academia Kustannus Oy:lle lupaa julkaista sovellusta.

Lausuntopyyntöön on liitetty poliisille tehty tutkintapyyntö, esitutkintapöytäkirja 6210/R/1173/97 liitteineen ja lisätutkintapöytäkirja 13.6.1998, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (jäljempänä Stakes) "Ohjeita ja luokituksia" -sarjassa numerolla 1995:3 julkaistu kirja "Tautiluokitus ICD-10" (systemaattinen osa), Stakesin "Ohjeita ja luokituksia" -sarjassa numerolla 1996:1 julkaistu kirja "Tautiluokitus, suu- ja hammaslääketieteen sovellus, kolmas laitos", sekä Academia Kustannus Oy:n vuonna 1997 julkaisema kirja "Hammashoidon tuotteet ja lääkkeet 1997".

Lausuntopyynnön liiteaineistosta ilmenee, että WHO ylläpitää asiantuntijoidensa toimesta kansainvälistä tautiluokitusta. Sen viimeisin versio on niin sanottu ICD-10 (ICD = International Classification of Diseases). Tautiluokituksen tarkoituksena on mahdollistaa eri maantieteellisiltä alueilta eri aikoina kerättyjen kuolleisuus- ja sairastavuustietojen systemaattinen analyysi, tulkinta ja vertailu. Tautien ja muiden terveysongelmien sanallisille diagnooseille on tautiluokituksessa annettu numerokoodit, jotka on helppo tallentaa,

käsitellä tilastollisesti ja käyttää tutkimustyössä. ICD:stä on käytännössä tullut tärkein kansainvälinen yleinen epidemiologinen standardiluokitus, ja sitä voidaan käyttää myös terveyshallinnon tarkoituksiin.

WHO on saattanut jäsenmaittensa käyttöön kansainvälisen tautiluokituksen 10. laitoksen vuoden 1993 alusta. Sosiaali- ja terveysministeriö on päätöksellään 13/332/95/4.5.1995 määrännyt suomalaisen ICD-10 -laitokseen perustuvan tautiluokituksen otettavaksi käyttöön 1.1.1996 alkaen. Ministeriö on antanut Stakesille tehtäväksi tautiluokituksen suomalaisen laitoksen toimittamisen, julkaisemisen ja päivityksen.

Vuonna 1995 julkaistun suomalaisen Tautiluokitus ICD-10 -kirjan esipuheesta ilmenee, että tautiluokituksen suomalaisen laitoksen peruskäännöksen on tehnyt dosentti Walter Nienstedt. Kansallisia lisäyksiä ja korjauksia on tehty vain vähän. Pohjoismaissa kansalliset ICD-10 -laitokset on tehty tiiviissä yhteistyössä Uppsalassa toimivan pohjoismaisen WHO:n luokituskeskuksen kanssa. Pyrkimyksenä on ollut säilyttää pohjoismainen yhtenäisyys ja vertailukelpoisuus mahdollisimman pitkälle. Kaikilla Pohjoismailla on ollut periaatteena noudattaa WHO:n luokitusta.

WHO:n hammaslääketieteellinen asiantuntijaryhmä sai vuonna 1995 valmiiksi kansainvälisen tautiluokituksen ICD-10:n pohjalta tehdyn hammaslääketieteellisen sovelluksen "Application of the International Classification of Diseases to Dentistry and Stomatology" kolmannen laitoksen (ICD-DA-3). ICD-DA:n tarkoituksena on tarjota käytännöllinen ja helppokäyttöinen tiedon luokittelu- ja koodaussysteemi kaikille suu- ja hammassairauksien parissa työskenteleville. Se pohjautuu täysin ICD-10:een. ICD-DA esittelee kaikki ne taudit ja tilat, joita esiintyy tai joilla on ilmentymiä suuontelossa tai siihen liittyvissä rakenteissa taikka jotka ovat yhteydessä suuonteloon taikka siihen liittyviin rakenteisiin. ICD-DA:han sisältyy siten ne taudit, jotka joko kuuluvat hammaslääkärin toimialaan tai ovat vaikuttamassa hammaslääkärin antamaan hoitoon. ICD-DA:ta ei ehditty huomioida virallista suomalaista ICD-10 -luokitusta valmistettaessa.

Suomenkielinen ICD-DA:n laitos on julkaistu vuonna 1996. Sen on toimittanut Markku Larmas. Suomenkielinen ICD-DA on englanninkielisen ICD-DA-3:n ja suomalaisen tautiluokitus ICD-10:n yhteensovitettu suu- ja hammaslääketieteellinen tautiluokitus.

Lausuntopyynnön liiteaineistosta ilmenee, että Stakes on ottanut suomalaisen ICD-DA:n osaksi virallista suomalaista ICD-10 - tautiluokitusta vuoden 1997 alusta lukien.

Tekijänoikeusneuvoston on käsitellyt lausuntopyyntö ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on teokseen tekijänoikeus. Säännökseen sisältyvän esimerkkiluettelon mukaan teos voi olla esimerkiksi selittävä kirjallinen teos. Teos voi ilmetä myös muulla tavalla kuin esimerkkiluettelossa mainittuna teoslajina. Tekijänoikeus syntyy teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla ei ole merkitystä, ei myöskään sen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä. Myös käytännöllistä käyttötarkoitusta toteuttava tuote voi olla teos. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu vastaavaan työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Itsenäistä teossuojaa saadakseen myös teoksen osan on yllettävä teostason.

Tekijänoikeudella ei anneta yksinoikeutta ideoihin ja yleisiin periaatteisiin, vaan niiden omaperäiseen ja luovaan ilmaisumuotoon. Samoin tekijänoikeussuojan ulkopuolelle jäävät esimerkiksi teoksen aihe ja aiheen käsittelyä ohjaava metodi sekä teoksen sisältämät tiedot sellaisenaan. Uudenlaisessa ilmaisumuodossa ideat, aiheet ja tiedot ovat vapaasti käytettävissä.

Tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä säädetään tekijänoikeuden sisällöstä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään lain 2 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, lain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään lain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuvin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijä voi luovuttaa tekijänoikeuksiaan toiselle, myös oikeushenkilölle. Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain. Tekijä voi luopua moraalisisista oikeuksistaan laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten.

Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on kääntänyt teoksen, muunnellut sitä tai saattanut sen muuhun kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tuossa muunnellussa muodossa. Myös muuntelijan panoksen on suojaa saadakseen osoitettava omaperäisyyttä. Muuntelijan oikeus kattaa vain hänen oman suorituksensa eikä se rajoita tekijänoikeutta alkuperäiseen teokseen. Esimerkiksi kirjallisen teoksen kääntämiseen ja käännöksen yleisön saataville saattamiseen on saatava teoksen tekijän lupa. Vastaavasti kappaleiden valmistaminen kirjallisen teoksen käännöksestä ja valmistettujen kappaleiden saattaminen yleisön saataviin edellyttää sekä teoksen kirjoittajan että sen kääntäjän lupaa.

Teoksista tai teosten osista, tiedoista tai muusta aineistosta muodostuvat kokoelmat, kuten esimerkiksi erilaiset tietokannat, voivat olla teoksia. Tekijänoikeussuojaa saadakseen kokoelman on täytettävä tekijänoikeuden saamisen yleiset edellytykset. Vain tekijänsä luovuutta ilmentävä, omaperäinen kokoelma on teos. Kokoelman omaperäisyys voi ilmetä erityisesti kokoelmaan sisällytetyn aineiston valikoimisessa tai järjestämisessä. Kokoelman tekijänoikeus kohdistuu itse kokoelmaan, mutta ei sen sisältönä oleviin aineistoihin. Kokoelman tekijän oikeus kokoelmaan ei rajoita kokoelmaan otettuihin aineistoihin mahdollisesti olevia oikeuksia.

Luettelosuoja ja tietokantojen erityissuoja

Tekijänoikeuslain 5 luvussa säädetään eräistä tekijänoikeutta lähellä olevista oikeuksista eli niin sanotuista lähioikeuksista. Lukuun sisältyvässä 49 §:ssä säädetään niin sanotuista luettelosuojasta ja tietokantojen erityissuojasta. Säännöksen 1 momentin nojalla sillä, joka on valmistanut luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja (luettelosuojan kohde) taikka tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta (tietokantojen erityissuojan kohde), on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Säännöksen mukainen oikeus on voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Tekijänoikeuslain 49 §:ssä tarkoitetun luettelon tai tietokannan valmistaja voi olla sekä luonnollinen että juridinen henkilö.

Luettelosuojasäännös on sisältynyt tekijänoikeuslain 49 §:ään nykyisen tekijänoikeuslain säätämistä alkaen. Tietokantojen erityissuoja lisättiin 15.4.1998 voimaan tulleella lainmuutoksella (250/1998). Samalla luettelosuojaa yhtenäistettiin tietokantojen erityissuojan kanssa. Lain 49 §:n 1 momentti ennen edellä mainittua lainmuutosta oli vuodelta 1991 ja kuului seuraavasti: "Luettelo, taulukkoa, ohjelmaa ja muuta sellaista työtä, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, ei valmistajan suostumuksetta saa jäljentää, ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ julkaistiin. Suoja-aika päättyy kuitenkin viimeistään silloin, kun 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui."

Lakia (250/1998) sovelletaan myös 49 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on valmistettu ennen lain voimaan tuloa. Suojan kohteet, jotka on valmistettu 31 päivän joulukuuta 1982 jälkeen, ovat suojattuja 1 päivään tammikuuta 2013. Ennen uuden lain voimaan tuloa tehtyihin toimiin ja hankittuihin oikeuksiin sekä tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tekijänoikeuslain 49 §:n sovellettavuudesta säädetään lain 64 §:n 7 momentissa. Sen mukaan luettelosuojaa sovelletaan työhön, joka on ensiksi julkaistu Suomessa. Tietokantojen erityissuojaa sovelletaan Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista peräisin oleviin tietokantoihin siten, kuin säännöksessä on tarkemmin määritelty. Luettelosuojan osalta säännös sai nykyisen sisältönsä vuonna 1995 annetulla lainmuutoksella (446/1995), joka tuli voimaan 1.5.1995. Aikaisemman lain (648/1974) mukaan 49 §:ää sovellettiin, jos se, jonka oikeus oli kysymyksessä, oli Suomen kansalainen tai suomalainen yhteisö, jos hänellä oli Suomessa vakituinen asuinpaikka taikka jos työ ensiksi oli julkaistu Suomessa.

Tekijänoikeuslain 9 §

Tekijänoikeuslain 9 §:n mukaan lakeihin ja asetuksiin sekä viranomaisen tai muun julkisen elimen päätöksiin ja lausumiin ei ole tekijänoikeutta.

Säännöksen sisällöstä todetaan vuoden 1953 komiteanmietinnössä, että "samalla kun tuollainen lausuma tulee lakiasäättävän, lakiakäyttävän tai hallintovallan tahdon ilmaukseksi, täytyy sen katsoa kohoavan sen piirin yläpuolelle, missä yksityiset voivat tehdä oikeusvaatimuksia" (komiteanmietintö 1953:5, s. 52). Mietinnössä katsotaan, ettei kaikki päätöksen tai lausuman liitteenä oleva materiaali kuitenkaan välttämättä kuulu säännöksen soveltamisalaan. Esimerkkinä mainitaan mietinnön liitteenä oleva komitean toimeksiannosta valmistettu erikoisselvittely, katsaus tai muu sellainen.

Myös tekijänoikeuskomitean VII mietinnössä (komiteanmietintö 1992:4, s. 112-115) käsitellään tekijänoikeuslain 9 §:n sisältöä. Mietinnössä todetaan, että säännöksen tarkoituksena on suojata siinä mainittuihin asiakirjoihin ja lausumiin kohdistuvaa julkisuusintressiä. Päätöksillä ja lausumilla todetaan tarkoitettavan viranomaisen kirjallisessa muodossa antamia tahdonilmaisuja ja lausumia. Mietinnössä todetaan edelleen, että "säännös koskee vain viranomaisen tai julkisen elimen itsensä tekemiä asiakirjoja, ei sen sijaan esim. asian yhteydessä annettuja asiantuntijalausuntoja. Mutta jos viranomainen liittää päätökseensä tai lausumaansa yksityisen lausunnon tai siteeraa sitä, tulee se liitettyltä tai siteeratulta osin osaksi päätöstä tai lausumaa ja jää vaille tekijänoikeussuojaa. Jos TekijäL 9 §:n mukaisessa asiakirjassa vain viitataan siitä erilliseen teokseen, teos jää säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle." (edellä mainittu komiteanmietintö, s. 114)

Tekijänoikeuslain 9 § koskee vain alkuperäisessä muodossa olevia asiakirjoja. Sen sijaan niiden käännökset ja muunnelmat tai kokoomateokset voivat olla tekijänoikeuden kohteena. Mutta jos tällainen käänнос tai muunnelma julkaistaan viranomaisen päätöksen osana, tulee tekijänoikeuslain 9 § siihen sovellettavaksi. (komiteanmietintö 1992:4, s. 115)

Lain 49 §:ään sisältyvän viittauksen nojalla myös 49 §:ssä tarkoitettuun suojan kohteeseen sovelletaan lain 9 §:ää.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt tekijänoikeuslain 9 §:n soveltamista esimerkiksi lausunnossaan 1997:6. Siinä tekijänoikeusneuvosto totesi, että lausuntopyynnön kohteena olevat lääkkeiden valmisteyhteenvedot (esitteet) oli liitetty osaksi lääkelaituksen ja aiemmin esitteen muuttamisluvasta päättäneen sosiaali- ja terveyshallituksen lääkeosaston tekemää päätöstä ja että ne tekijänoikeuslain 9 §:ssä tarkoitettuna viranomaisen päätöksen osana jäivät vaille tekijänoikeussuojaa. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että lääkkeiden valmisteyhteenvedot ovat sellaisia asiakirjoja, joihin kohdistuvaa julkisuusintressiä suojataan tekijänoikeuslain 9 §:n säännöksellä.

Tautiluokitussovelluksen tekijänoikeudellinen suoja

Tekijänoikeusneuvoston lausuntopyyntöaineistosta saaman selvityksen mukaan tautiluokitukset sisältävät tietyn systeemin mukaan ryhmitellyn luetteloinnin sairauksista ja vammoista sekä näille sairauksille ja vammoille annetut systeeminmukaiset koodit.

Lausuntopyynnön kohteena oleva suomalaisen ICD-DA:n sisältävä kirja pohjautuu toisaalta suomalaiseen ICD-10 -tautiluokitukseen ja toisaalta WHO:n vuonna 1995 julkaisemaan luokituksen "Application of the International Classification of Diseases to Dentistry and Stomatology" kolmanteen laitokseen. Suomalaisen ICD-DA:n keskeinen osa muodostuu luvuista I-XXI, jotka sisältävät varsinaisen suu- ja hammaslääketieteeseen

sovelletun tautiluokituksen. Sen lisäksi ICD-DA:n suomalainen laitos sisältää suomenkielisen laitoksen esipuheen ja toimittajan saatesanat, kolmannen laitoksen esipuheen, johdannon, otteen kansainvälisestä kasvaintautien luokituksesta, kaksi histologisen luokituksen liitettä ja hakemiston.

Verrattaessa keskenään tekijänoikeusneuvostolle toimitettuihin ICD-10 ja ICD-DA -julkaisuihin sisältyviä tautiluokituksia voidaan havaita, että ICD-DA, pohjautuen ICD-10:n tautiryhmittelyyn, diagnooseihin, koodaussysteemiin ja tautien esittämisjärjestykseen, esittelee ne taudit ja tilat, jotka esiintyvät tai joilla on ilmentymiä suuontelossa tai siihen liittyvissä rakenteissa taikka jotka ovat yhteydessä suuonteloon tai siihen liittyviin rakenteisiin. ICD-DA sisältää siten toisaalta vain (suu- ja hammaslääketieteellisesti relevantin) osan ICD-10:een sisältyvistä diagnooseista ja toisaalta suu- ja hammaslääketieteellisesti tarkennetut lisäykset ICD-10:een sisältyviin diagnooseihin ja koodijärjestelmään.

Sosiaali- ja terveysministeriö on päätöksellään 13/332/95/4.5.1995 määrännyt suomalaisen ICD-10 -laitokseen perustuvan tautiluokituksen otettavaksi käyttöön 1.1.1996 alkaen. Määräyksen mukaan tautien ja kuolinsyiden merkitsemisessä potilasta koskeviin asiakirjoihin käytetään 1.1.1996 alkaen WHO:n ICD-10 -tautiluokituksen suomalaista laitosta. Ministeriö on antanut Stakesin tehtäväksi tautiluokituksen suomalaisen laitoksen toimittamisen, julkaisemisen ja päivittämisen. Edellä mainittu ministeriön normi on luonteeltaan määräys ja se sisältyy sosiaali- ja terveysministeriön määräyskokoelmaan. Sosiaali- ja terveysministeriön toimivalta antaa kyseinen määräys on perustunut potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ään ja sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta annetun lain (1073/1992) 2 §:ään. Näistä ensiksi viitatus säännöksen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön ja kunkin terveydenhuollon toimintayksikön on laadittava ja säilytettävä potilasasiakirjat siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö tarkemmin määrää. Jälkimmäisenä viitatus pykälän 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tehtävänä on seurata ja arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja kehitystä, tuottaa ja hankkia alan kotimaista ja kansainvälistä tietoa ja osaamista sekä välittää sitä käyttäjille, ylläpitää alan virallisia ja muita tilastoja, tiedostoja ja rekistereitä, harjoittaa alan tutkimus- ja kehittämistoimintaa, edistää ja toteuttaa alan koulutusta sekä tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseksi tarpeellisia aloitteita ja esityksiä. Pykälän 2 momentin mukaan tutkimus- ja kehittämiskeskus suorittaa lisäksi sille erikseen säädetyt tai määrätyt muut tehtävät.

ICD-DA-3:n suomenkielinen laitos julkaistiin vuonna 1996. Sen esipuheen mukaan "nyt julkaistava tautiluokituksen suusairauksien sovellus on edellä aikaansa: tarkennetut suusairauksien diagnoosit tullaan sisällyttämään vasta seuraavaan ICD-10 -päivitykseen, joka alustavan tiedon mukaan tulee voimaan 1.1.1997. Virallisissa ilmoituksissa on siihen asti käytettävä voimassaolevan version nelimerkkisiä koodeja." Tekijänoikeusneuvosto on saanut käyttöönsä tautiluokitus ICD-10:n

täydennysosan (16.12.1996). Sen esipuheesta ilmenee, että suomalaisessa ICD-DA:ssa julkaistut tarkennukset ICD-10 -luokitukseen oli liitetty osaksi virallista luokitusta.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että sosiaali- ja terveysministeriön määräyksen (13/332/95/4.5.1995) nojalla voimassa oleva tautiluokitus on tekijänoikeuslain 9 §:ssä tarkoitettu viranomaispäätös, joka ei voi saada tekijänoikeus- tai luettelosuojaa.

Tekijänoikeus tai luettelosuojaa ei suojaakaan yksittäisiä tietoja. Siten tautiluokituksen sisältyviä yksittäisiä tietoja voi kuka tahansa yhdistellä ja käyttää hyväkseen tekijänoikeudellisen suojan olematta esteenä. Lisäksi kuka tahansa voi tekijänoikeuslain 9 §:n nojalla käyttää hyväkseen tautiluokitusnormia sellaisenaan. Sen sijaan laajasta luokitusaineistosta tehtävät erilaiset kokoelmat saavat tekijänoikeus- tai luettelosuojaa, jos ne täyttävät laissa asetetut edellytykset suojan saamiseksi.

Larmaksen toimittamaan kirjaan sisältyvä tautiluokitussovellus on kattava kooste yleisen, Suomessa normina voimassa olevan tautiluokituksen suu- ja hammaslääketieteellisesti relevanteista diagnooseista ja niiden koodeista. Diagnoosit on esitetty yleisen tautiluokituksen systematiikan mukaisessa järjestyksessä. Tietyt diagnoosit saivat sovelluksessa tarkennukseksi suu- ja hammaslääketieteellisen aladiagnoosin ja sille tarkaan alakoodin. Tekijänoikeusneuvoston saaman käsityksen mukaan edellä viitatus tarkennukset ovat vuoden 1997 alusta lukien olleet osa edellä viitattua sosiaali- ja terveysministeriön antamaa normia. Täydennyksen myötä normi sisältää suu- ja hammaslääketieteen kannalta aikaisempaa yksilöidympiä diagnooseja ja niiden koodeja. Esimerkiksi aiemmin tautiluokituksen koodilla A52.7 sisältynyt "muu oireinen myöhäiskuppa" on täydennyksen jälkeen saanut yhdeksi nimenomaiseksi aladiagnoosikseen koodilla A52.71 merkityn diagnoosin "kupan aiheuttama suulaen aukko". Voitaneen päätellä, että tarkennusten myötä lisääntyy todennäköisyys sille, että suun alueen ilmentymiä omaavien tai suun alueeseen liittyvien diagnoosien kokoelmat sisältävät pitkälti samat yleisestä tautiluokituksesta poimitut diagnoosit.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei Larmaksen kirjaan sisältyvä tautiluettelo ole sen sisältämän aineiston valinnan tai järjestämisen perusteella niin omaperäinen, etteikö joku muu kuin kirjaan sisältyvän luettelon valmistamiseen osallistunut suu- ja hammaslääketieteen asiantuntija voisi itsenäisesti normin pohjalta päätyä esittämään suu- ja hammaslääketieteen sovelluksessa pitkälti samat diagnoosit samassa järjestyksessä.

Edellä selostetun perusteella tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei Larmaksen toimittamaan kirjaan sisältyvä tautiluokitusosa saa suojaa teoksena. Sen sijaan kirjaan sisältyvät suomenkielisen laitoksen esipuhe, suomenkielisen laitoksen toimittajan saatesanat, kolmannen laitoksen esipuhe ja johdanto saavat tekijänoikeussuojaa. Näistä kolmannen laitoksen esipuhe ja johdanto saavat suojaa alkuperäistekstin käännoksinä

tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaisesti siltä osin kuin ne on käännetty englanninkielisestä ICD-DA:n kolmannesta laitoksesta.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että Larmaksen kirjaan sisältyvän tautiluokitusluetteloinnin kaltaiset työt voivat saada tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua luettelosuojaa. Luettelosuojalla on pyritty suojaamaan tuotteita, joiden aikaansaaminen vaatii vaivaa, ammattitaitoa ja pääomaa ja jotka olematta teoksia tekijänoikeudellisessa mielessä kuitenkin ovat niitä lähellä (komiteanmietintö 1957:5, s. 33).

Luettelosuoja on kuitenkin puhtaasti kansallinen suojamuoto sikäli, että siitä ei ole määräyksiä kansainvälisissä tekijänoikeussopimuksissa. Tekijänoikeuslain 64 §:n 7 momentin mukaan luettelosuojaa sovelletaan työhön, joka on ensiksi julkaistu Suomessa. Ennen 1.5.1995 valmistuneisiin luetteloihin on sovellettava aikaisemmin voimassa ollutta säännöstä, jonka mukaan luettelosuojaa sovelletaan, jos se, jonka oikeus on kysymyksessä, on Suomen kansalainen tai suomalainen yhteisö tai jos hänellä on Suomessa vakinainen asuinpaikka taikka jos luettelosuojasäännöksessä tarkoitettu työ on ensiksi julkaistu Suomessa.

Tekijänoikeusneuvoston saaman käsityksen mukaan Larmaksen toimittamaan kirjaan sisältyvä varsinainen luokitusosuus perustuu pitkälti ICD-DA:n englanninkielisen kolmannen laitoksen luokitusosuuteen. Larmaksen luettelointia voidaan pitää tuon englanninkielisen luettelon kappaleena. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että luettelosuojasäännöksen soveltuvuus Larmaksen toimittamaan kirjaan sisältyvään luokitusosuuteen (64 §:n mukaisten kriteerien täyttyminen) on ratkaistava tuon alkuperäisen ICD-DA:n suhteen.

ICD-DA-3:n suomenkielisestä laitoksesta käy ilmi, että alkuperäinen ICD-DA-3 on julkaistu vuonna 1995. Lisäksi siitä käy ilmi, että kun suomalainen Tautiluokitus ICD-10 julkaistiin kesällä 1995, WHO:n hammaslääketieteellinen asiantuntijaryhmä sai "samanaikaisesti" valmiiksi ICD-DA:n kolmannen laitoksen. Tekijänoikeusneuvostolla ei ole täysin tarkkaa tietoa siitä, milloin alkuperäinen ICD-DA-3 on valmistunut. Valmistumisen ajankohdalla on merkitystä sen kannalta, onko luettelosuojasäännöksen soveltuvuutta ICD-DA:han arvioitava ennen 1.5.1995 voimassa olleen vai mainittuna ajankohtana voimaan tulleen tekijänoikeuslain 64 §:n perusteella.

Lausuntopyyntöön liitteaineistosta käy kuitenkin ilmi, että ICD-DA on WHO:n julkaisema. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei tällaista työtä voida katsoa Suomen kansalaisen, suomalaisen yhteisön taikka Suomessa vakinaisen asuinpaikan omaavan valmistamaksi eikä myöskään työksi, joka on ensiksi julkaistu Suomessa. Siten Larmaksen kirjan tautiluokitusosuuteen ei sovellu tekijänoikeuslain 49 §:ään sisältyvä luettelosuojasäännös eikä se näin ollen saa myöskään luettelosuojaa.

Yhteenveto

Larmaksen suomeksi toimittama kirja "Tautiluokitus, suu- ja hammaslääketieteen sovellus" ei kokonaisuutena saa suojaa teoksena. Sen sijaan kirjaan sisältyvä osuus, joka käsittää suomenkielisen laitoksen esipuheen ja suomenkielisen laitoksen toimittajan saatesanat sekä kolmannen laitoksen esipuheen ja johdannon, saa itsenäistä tekijänoikeussuojaa. Larmaksen toimittamaan kirjaan sisältyvä luokitusosuus ei sellaisenaan saa suojaa teoksena. Se ei voi saada suojaa myöskään tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna luettelona tai muuna työnä, koska se ei täytä tekijänoikeuslain 64 §:ssä lain 49 §:n soveltamisen edellytykseksi asetettuja kriteerejä.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri
Karhu

Kaisa-Reetta

Lausuntopyyntö on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa.